

A Sehova Kapuján innen

Pintér Béla és Társulata Nagy Abonyi Saroltának,
a társulat tagjának kalauzolásával

Nincs még egy ilyen brutális társadalomkritikát megfogalmazó hang ma Magyarországon a kortárs színházi világban, mint amilyen Pintér Béláéké – egyeztünk meg színházrajongó ismerőssömmel. Metsző éleslátása az alapja, de ez csak része Pintér művészetének, szokatlan cselekménybonyolítása, tér- és jelmezhasználat, rímes nyelvezete, a zenéhez, énekhez való egyéni viszonya mind komponensei a rá jellemző összetéveszthetetlen stílusnak. A társulat egyik alap(ító)tagját, a zentai származású Nagy Abonyi Saroltát hívtam segítségül munkásságuk közelebbi megismeréséhez.

Sok lila előadáson aludtam már el, amit „alternatív” színházként aposztrofáltak, mert attól, hogy valami más próbál lenni, elveti a történetmesélést, és a stilizáció magasabb szférái felé tör, még nem garancia a művészi értékelhetőségre. Ahogy kőszínházban is érhet bennünket falrengető katarzis. Hirtelen a Vígszínházban látott Tracy Letts felnőtteknek szóló fekete komédiája, az *Augusztus Oklahomában* című darab jut eszembe Eszenyi Enikő rendezésében, ha olyan előadás után kutatok agyamban, amely „pintérbélás” hatással volt rám. (A párhuzam természetesen csak a katarzis fokára értendő.) Még ma is görcsbe rándul a gyomrom a felkavaró, „sírva vigadós” darabtól, a jól ismert „szkénés” érzés, hogy egyszerre kacagunk fel és nyilall belénk a fájdalom.

Budapesten, a kőszínházi kereteken kívül működő Pintér Béla és Társulata olyan sajátos, kiforrott stílust hozott létre, amely egyszerre tartja meg a klasszikus színház narratíváját és emeli a darabot egy erősen stilizált szintre. Szándéka nem olcsó szórakoztatás, hiszen – artaudi értelemben – egyenesen kegyetlen színházként aposztrofálja magát, darabjai mégis örömet, feltöltődést nyújtanak. Kiragadnak „tündöklő közepszerűségünkből”, olyan titkokat nyitogatnak előttünk, amelyekre akár mi is rájöhetnénk, ha lenne hozzá elég bátorságunk, vagy csak simán, nem járnánk csukott

szemmel. Színháza felzaklat, kizökkent, a fejünkre koppint, minduntalan emlékeztet, hogy nézőtérén ülünk – mégis bennragadunk a darab különös világában.

Van olyan, aki színház alatt kizárólag Pintér-darabokat ért, csak az ő előadásaira jár, felmérések – és empirikus tapasztalataim – bizonyítják, hogy közönségük jó része csak rájuk kíváncsi. Általában ilyesfajta fanatikus által ismerkedik meg az ember a társulattal. Ő a beavatott, aki már tudja, miért mássza meg a patinás egyetem széles lépcsőit, hogy aztán a kiválasztottság érzését magára öltve sorban állva várakozhasson. Arra, hogy végre átléphesse a kaput, amely biztos, hogy nem *Sehova* vezet: „A sehova kapuját akkor léped át, amikor úgy érzed, hogy nem kell tovább tapogatóznod a fal mentén, minden kérdésedre választ kapsz, és boldog lehetsz a földön. A sehova azonban csak egy buta és kegyetlen szürke köd. Elhomályosítja a szemedet és eltompítja az agyadat. Végül minden zsigeredbe beeszi magát, és soha többé nem ereszt el. Kérlek, tapogasd tovább a falat! Még akkor is, ha talán soha nem találsz igazi átjárót! Inkább kutass egész életedben, semmint, hogy átlépd a sehova kapuját!”¹ – int bennünket Pintér Béla a *Sehova Kapuja* című ős-darabjuk kapcsán, de ez állhatna bármelyik előadásuk „ajtaján”.

Pintér Bélát nevezték már az alternatív színházi szcéná egyik self-made doyenjének, társulatát a magyarországi független színház egyik alapvetésének, színházi nyelvét a Monty Python-féle abszurd humor és a magyar népdalkincs békés együttéléseként. Saját bevallásuk szerint az alkotók célja, hogy a társadalom és saját személyük kritikus-ironikus megfigyelései alapján – a szó egészséges értelmében vett – nemzeti ihletettségű, kortárs színpadi műveket hozzanak létre. A valóság és az álom, az autentikus és a giccs elegyéből, valamint a magyar népi kultúra egyes elemeiből épül fel az a szürreális világ, mely összes korábbi darabjukat jellemzi. Sikereiknek köszönhetően a társulatot ma az egyik legjelentősebb és leginveciózusabb színházi alkotóműhelyként tartják számon.²

A Budapesti Műszaki Egyetem második emeletén, a Szkéné színház berkeiben működő számos nemzetközi elismeréssel, különféle díjakkal elhalmozott társulat novemberben lesz tizennégy éves. Ez idáig tizenhat ősbemutatót tartottak, amelyek közös vonása, hogy mindegyiket Pintér Béla írta, rendezte és szerepel is bennük. Nagy Abonyi Sarolta 1998-tól, a kezdetektől tagja a formációnak, akit a Szkénében ugyan, de nem Pintér-

¹http://port.hu/a_sehova_kapuja/plfs/th/theatre.directing?i_direct_id=3760&i_city_id=-1&i_county_id=-1&i_cntry_id=44&i_topic_id=4

² <http://www.pbest.hu/>

darabban láttam először színpadon, az *Ördögök ideje* című előadásban. A Dosztojevszkij-regény alapján készült mű az alternatív színházi előadások jó szokása szerint közel engedte magához a közönséget, a színészekről karnyújtásnyira ültük körbe a játékteret. Regős János, az előadás rendezője fontos szerepet játszott abban, hogy Nagy Abonyi annak idején csatlakozott Pintérékhez: „Hivatalosan még nem is volt Pintér Béla és Társulata, amikor 1998-ban megrendezte az első előadást, a *Népi Rablétet*, amibe egy véletlen szereplemondás révén csöppentem. Abban az időben a Magyar Képzőművészeti Egyetem Intermédia Szakára jártam, és Regős Jánosnak, az akkori színházigazgatónak voltam az asszisztense, díszletese, kellékes, videósa, mindenese a *Don Quijote kalandjai* című előadásban, amiben Béla is szerepelt. A későbbi Pintér Béla Társulatba főként az akkortájt feloszlott Arvisura társulat tagjai csoportosultak, olyan emberek, mint Péterfy Bori vagy Terhes Sándor. Ők idővel a Schilling-féle Krétakörhöz szerződtek, Bori pedig popénekesnői karriert futott be, mint tudjuk.”

Az első előadás

Az első Pintér Béla-előadás általában mély nyomot hagy az emberben. Olvastam olyanról, akire sírva találtak egy parkolóban, mások szótlanságba burkolóztak, egyik újságíró kolléganőm pedig arról mesélt, hogy azonnal beleszeretett Pintér Bélába, amikor megpillantotta egy szál pelenkában a színpadon. A vajdasági színházi múltú, jelenleg Budapesten élő Csajkó Elvira annak idején azért nézte meg *Kórház*, *Bakony* című előadásukat, mert Szemerédy Virág, a 2001-ben elhunyt vajdasági színésznő is szerepelt benne. „Padlót fogtam az előadástól. Maga a képi világ persze groteszk,

ami annyira nem hatott az újdonság erejével, verbalitása viszont olyannyira brutális volt, amelyet előtte még nem tapasztaltam. Hihetetlenül realista, mégis mesészerű. Olyan, mintha Pintér Béla kalapáccsal verné a fejedbe, hogy »ez van«, de azért folyamatosan kikacsingatna rád, hogy »ezt azért tudod, ugye? Nem én mondom először, ugye«?» – meséli az 1999-ben bemutatott műről. Majd hozzáteszi, élvezi azt a szellemi kihívást, amit a darabok nyújtanak: „Szeretem, ha nincs minden a számba rágva, és dolgoznom, gondolkodnom kell rajta. Miért ment ki, miért jött be? Miért nincs a zongoristán cipő? Nekem ezek nem zavaróak. Nem kell feltétlenül mindent megértenem. Elég annyi, amennyit a magam értelmi képességeivel felfogok. Hogyha még egy kicsit több, mert megerőltettem magam, annak csak örülök.”

A *Soha vissza nem térő* volt az első előadás, amit a társulattól láttam. Az emlék: erősen pintéri elem, a színpad kétdimenziós használata, karton pálmafa, gombnyomásra felszálló kartonszivar-füst, feliratok, tárgyak és szereplők egyaránt papírmasék, a színészek kicsavartan, furcsán vonulnak a színen. Találó az egyik kritikában megfogalmazott South Park hasonlat, és Pintérre különben is jellemző, hogy a stilizációt szinte rajzfilmi magasságokig repíti, miközben a realitás talaján marad. A *Soha vissza nem térő* szereplői kicsit olyanok, mintha groteszk tükörben néznénk Urs Widmer lúzer nagykutyáinak (*Top dogs*) előéletét – az előadás első felében. A váratlan fordulatokkal cseppet sem fukarkodó történet szereplői négy kisvállalati munkás (Roszik Hella, Szamosi Zsófia, Friedenthal Zoltán és Thuróczy Szabolcs), valamint az őket kizsigerelő, indiántollas cowboy „karvalyzsidók”, Mr. Goodman és Mr. Freeman (Quitt László és Pintér Béla). Az összetartó kis team életébe a soha vissza nem térő távol-keleti munkalehetőség képében köszönt be a végzet. Illetve a négyből csak hároméba, egyiküknek otthon kell maradnia. Kiküldetésük helyszíne, Fatalisztán mégsem az ígéret földje, egy jobb jövő reményében a szereplők kivetkőznek önmagukból, és egymás farkasaivá válnak – ahogy az már lenni szokott. Pintér a darabban – mint általában előadásaiiban – a pszichés és fizikai erőszak megnyilvánulási formáival sem bánik szűkmarkúan. A darab tematikája is széles spektrumon mozog, egyszemélyes mindennapi nyomorúságunktól kezdve felőleli korunk közkedvelt témáit, az iszlám általi fenyegetettséget, az olajipart, a por-drogokat. Tipikusan „pintérbélás” a recitativo, az énekbeszéd használata, a rendező átírt mozgalmi dallal kacsint a két évtizeddel ezelőtt letűnt, még mindig „friss” és sajtó múlra – ahogy arra a darabban utalnak. Mindeközben a kapitalizmus is megkapja a magáét, így zeng a dal:

„Európa szívében még regnált a cégünk,
De nem láttunk benne már sok rációt.
Globális hiénák sötét gyűrűjében
Tanyát vert szívünkben sok frusztráció.
De ím, eljöhet a Kánaán!
Az IDC ránk talált!
Bartellt ajánlott egy nagy multi cég!
Vár ránk egy küldetés!
Véget érhet a szenvedés!
Mert a profitunk ebből egy, azaz egymilliárd!”

A sokadik Pintér-darab után amolyan Agatha Christie-effektus lép fel, ami újránézésre sarkall. Képtelenség pontosan felidézni a rég látott darabok szövevényes cselekményének minden mozzanatát, de pontosan megmarad az előadás sziluettje, témája, a groteszk, mégis mellbevágóan reális furcsa együttállása, a torokszorítás és a felszabadító nevetés hullámozásának hangulata, a jellegzetes jelmezek, a színészek mozgása, hanghordozása és a zenés betétek. A több síkon futó cselekménybonyolítása az utolsó leheletig kidolgozott. Megkérdeztem erről Nagy Abonyi Saroltát is: „Pintér Bélát nagyon precíz embernek tartom, aki szinte patikamérlegen méri ki az előadásait, fikarcnyi esélyt sem adva az esetlegességnek. Stílusa számomra egységes, ironikus, humoros, ugyanakkor nyersen arcbavágó és szembesítő, ezáltal provokatív és mindenképp elgondolkodtató. Mindenki megtalálhatja a maga »hagymahéját«. Ezt úgy értem, hogy előadásai több-rétegűek, tehát különböző szinteken is működik. Mindenki azt csemegézi ki belőle, amit szeretne, vagy elér hozzá, attól függően, hogy ki milyen értelmi, érzelmi, intellektuális szinten van. Ha te csak nevetni akarsz, akkor a humor szintjét fogod. Érthető, hétköznapi nyelvet használ. Ezt gyakran hangsúlyozta is, hogy tükröt akar tartani a valóságnak; »ez van, ez az élet«. Olyan dolgokat, olyan élethelyzeteket, párbeszédeket mutat föl, amelyekben rögtön meglátod a valóságot. Elhangzik egy párbeszéd, és azonnal úgy érzed, hogy akár te is lehetnél az, aki mondja. Hirtelen belekerülsz az előadás valóságába, de rögtön csavar rajta egyet, megfordítja a helyzetet. Ha a színpadon konfliktushelyzet adódik, mint például a *Szutyok* című előadásban, mindkét oldalt megmutatja. Elemzi a vitapartnereket, de nem mondja ki nyíltan, hogy melyik a jó, melyik a rossz, azt dönts el te, ő csak szembesít vele.”

Amatőrből alapvetés

Első előadásuk, a Pintér Béla által „furcsa, szürreális esküvői szertartás rituáléjaként”³ definiált *Népi Rablét* – amely egyébként anagramma, a rendező nevével játszik – azonnal meghozta számukra a sikert, az alternatív színházi körök ünnevelt darabja lett. Ezt követően Pintér Béla karriere „lassan, fokozatosan kezdett fölfelé ívelni. A következő előadás a *Kórház*, *Bakony*, a *Sehova Kapuja*, majd az *Öl*, *butít* című darabok voltak, amelyekből ma már csak kettő van műsoron. Hivatalosan a *Kórház*, *Bakony* és a *Sehova Kapuja* még műsoron vannak, de már nagyon régen nem játszottuk őket. Legutóbb 2008-ban, a tízéves társulati ünnepségen, a Pintér Béla retrospektív fesztiválon” – emlékezett vissza Nagy Abonyi, majd így folytatta: „Béla karriere – ahogy előadásai is – nagyon akkurátusan felépített, rendkívül tudatos folyamat eredménye. Kőkemény munka áll a mögött, hogy a társulatnak sikerült megküzdenie az amatőr és alternatív jelzőkkel, hogy ma már a kőszínházi szakma elismert tagja legyen.”

A Műszaki Egyetemen 1961-ben jött létre először amatőr színházját-szótér *Műegyetemi Irodalmi Színpad* néven – két tanterem nagyságú helyen. Hetvenötre már újonnan épített színházteremben működhetett a *Szkéné Együttes* Regős Pál (a már említett Regős János édesapja) vezetésével, aki „néhány év alatt az amatőrizmus egyik fellegvárát az alternativitásnak helyet adó színházzá változtatta”.⁴ A Szkéné azóta is melegágya a legkülönbözőbb művészeti kezdeményezéseknek, a színházi társulatok tagjaitól (Stúdió „K”, Arvisura, Krétakör Társulat) kezdve a mozgás- és pantomim-művészekén át jeles filmrendezők bontogatták itt szárnyaikat, és váltak napjaink elismert művészeivé. 1986-ban Nagy József a Szkénében mutatta be később világhírűvé vált *Pekingi Kacsá* című előadását, és Bozsik Yvette nemzetközi karriere is itt indult. Megemlíthetnénk még Cseh Tamást, Sebestyén Mártát, Ascher Tamást, Zsótér Sándort, Fodor Tamást, Gergye Krisztiánt – a sor hosszan folytatható. Ebből a kultúr-milióból nőtt ki magát annak idején Pintér Béla és Társulata is, s a mai napig a Szkéné színház egyik legerőteljesebb színfoltja.

2006-ban Pintér Béla a Pécsi Országos Színházi Találkozón elért győzelemről, addigi legrangosabb díjokról azt nyilatkozta, hogy még így sem törték ki a független, alternatív kategóriából, de azért a POSZT fődíja „mégiscsak az igazság pillanata volt. Kiderült, az alternatív színház nyújthat valami mást a kőszínházak mellett, amire érdemes odafigyelni. Szeret-

³http://www.evamagazin.hu/psziche_tarsadalom/10084_interju_pinter_belaval.html

⁴ <http://www.szkenek.hu/tortenet>

nék hinni benne, hogy a mi előadásaink érthetőek, szerethetőek, és nem csak egy szűk, elitista rétegnek szólnak”.⁵

Ékes bizonyítéka, hogy legsikerültebb darabjukkal, az októberben tíz éve futó *Parasztoperával* bejárták a világot. Színháztörténeti mérföldkő lett, két éve a Pécsi Nemzeti Színház, januárban pedig a Marosvásárhelyi Művészeti Egyetem is színre vitte.

A Pintér Bélától megszokott szürreális elegyítésekből, a *Parasztoperá-*ban eldalolt balladai történethez felhasznált barokk, rock és erdélyi magyar népzeneből egységes mű született. A maga nemében egyedülálló előadás, amely, akár műfajteremtő darab is lehetne, ha nem árválkogna egyedül saját műfajában.⁶ Darvas Bence zeneszerzőt méltán emlegetik Pintér Béla szerzőpárjaként, hiszen a darab zenéje olyan nyira népszerű, hogy sokszor azok is szeretik, akik egyébként nem hallgatnak népzenet.⁷

A ballada alapja egy szájhagyomány útján terjedő történet, amelyet Pintér atyai nagynanyjától hallott Szabadszállás környéki szegény sorsú emberekről, akik nem ismerték fel idegenből hazavetődött fiukat, ezért agyoncsapták. Az előadás fontos eleme a jellegzetes kelet-európai humor, így hangzik például egy széki lassú átírata: „vettem rajta alsó, felső párdücmintás rokolyát, jaj, de sokszor felhajtottam a rokolyának az alját”. A társulat a darabbal – a teljesség igénye nélkül – megfordult már Bécestől kezdve Párizson át Cardiffban, Zágrábban, Belgrádban, Prágában, Ljubljanában, Brüsszelben, Moszkvában, Hollandiában, és bár úgy tűnt, minél nyugatabbra kerülnek, annál kevésbé lesz vevő a közönség az előadás humorára, New Yorkban vették a lapot. „Az előadás profán operaparódia, amely a földszagú magyar népdalokat keveri a barokk zene szabályos manírjaival furcsa, de meglepően kielégítő hatást keltve” – írta róla a *The New York Times*.

Legutóbb május 14-én, Pécsen játszották a darabot, amelyben Nagy Abonyi Sarolta alakítja a terhes menyasszonyt. Fel sem merült benne, hogy a kétszázötvenedik előadás közelében akár már unhatná is. „Igazából azt sem tudom, hogy hányadik előadás. A századik úgy múlt el, hogy észre se vettük. Nagyon jól vannak leosztva az egymástól élesen eltérő szerepek, mindenki elégedett, mert megtalálta benne magát. Ezt az összhangot a közönség is érzi, ők is nagyon szokták szeretni.

Igaz, hogy mindegyik előadás előtt próbáltok?

– Igen. Még nem játszottam úgy előadást, hogy ne lett volna próba, de ehhez már teljesen hozzászoktam. Mivel sok énekes, élő zenés darab van, nem árt bemelegíteni a hangszálakat. Egyébként pedig ő egy maximalis-

⁵ http://www.evamagazin.hu/psziche_tarsadalom/10084_interju_pinter_belaval.html

⁶ http://minekihecuba.blog.hu/2012/05/01/kovbojballada_paraszttal

⁷ <http://7ora7.hu/hirek/pinter-bela-nem-ismernek-es-nem-tisztelnek-bennunket>

ta ember, aki úgy gondolja, hogy mindig van tökéletesítenivaló. Pécsett a *Parasztopera* előtt is próbáltunk. Még mindig tudunk hozzátenni, akad valami apró dolog, amin lehet csiszolni. Gyakorlati változás nem történt. Nem került ki belőle jelenet, nem változott meg a vége, nem mond senki más szöveget, mint amit tíz évvel ezelőtt. Mégis, le lehet törölni néhány porszemet a gyémántról, hogy megőrizze eredeti csillogását.

Pintér Béla és Társulata a „levegőben lóg”, ami alatt érthetjük az egyre szűkebbre szabott anyagi támogatásokat, de vehetjük szó szerint is; a társulat a Szkéné színházban, a Műszaki Egyetem dísztermének leválasztott kupolájában lelt otthonra. Falai közül Pintér Béla nem szívesen mozdul ki. 2003-ban mégis kivételt tett, amikor Jordán Tamás, az akkori színingazgató invitálására a Nemzeti Színházban rendezte meg egyik legsikeresebb előadásukat, a *Gyévuskát*. Ha becsukom a szemem, még mindig látom magam előtt a darab szuggesztív árnyait, képeit. Vizualitásában zseniális a 30-as, 40-es évek fekete-fehér filmes világát idéző letisztult díszlet (Horgas Péter) és a túlzó, megemelt jelmezek (Benedek Mari). Legjellegzetesebb eleme – a korszak emblémájaként – a levegőben bicikliző baka. Pintér Béla talán itt feszegeti leginkább a stilizáció kereteit, hiszen bár konkrét történelmi eseményt dolgoz fel, az előadás nem a második világháborúról szól, hanem abban a korban játszódik. „A *Gyévuska* elidegenített, már-már brechti színház: alakjai nem emberszerűen léteznek, beszélnek, mozognak, bár itt ez nem föltétlenül a racionális önvizsgálatot, a színpadi történésekre való kritikus reagálást segíti elő, hanem ez maga a darab.”⁸ A nyomasz-

⁸ <http://7ora7.hu/programok/gyevuska/nezopont>

tó atmoszférájú előadás a 8. Kinizsi Pál Kerékpáros Lovászezred frontra indulásával kezdődik. Történetileg a Don-kanyarban odaveszett százezer magyar tragédiáját dolgozza fel rendkívül elemelt, szürreális módon. A koturnusszal „megtoldott” színészek végig hihetetlenül lassan, pantomimszerűen mozognak, és egyfolytában énekelnek, énekelve beszélnek. Korhű irredenta dalokat, operetteket, Szalontay Tünde előadásában nyer új színezetet Karády Katalin *Nincs kegyelem* című slágere.

Nagy Abonyi Sarolta az előadásról azt nyilatkozta, hogy számára a *Gyévuska* „sokkal keményebb dió, mint a *Parasztopera*, és ha lehet, még precízebb. Kompletten zenekarral kell összehangolódni, s mivel ők a színpadon a függöny mögött vannak, sokkal nehezebb úgy játszani, hogy nem látjuk egymást. Minden mozdulat ki van számolva, nem lehet túl hosszút vagy túl rövidet lépni, mert nem jön ki a következő mozdulat. Pontosan megkoreografált az is, ahogy a karomra teszem a táskát. Fokozott koncentrációt igényel, hogy normális tempóban énekeljünk, miközben rendkívül lassan mozgunk, akár egy butoh előadásban.”

Az előadás újszerűségéért Rijekán, a 16. Nemzetközi Stúdió Színházak Fesztiválján több elismerés mellett az „új színházi forma alkotásáért” járó különdíjat is megkapta. Diadalútját mégsem a Nemzeti Színházban járta be, ott egy évad után fél házakkal futott, ezért visszaköltözött a Szkénébe, valamint sokat vendégszerepelt a Trafó Kortárs Művészetek Házában. „Igazából a Nemzetiben nehezen talált hallgató fülekre, hiányzott a szkénés közönség, de aztán a Trafóban valami fantasztikus életre kelt. Nagyon jó volt a tér és a nézők is. Szerintem ott volt a legjobb helye. Most júniusban a Szkénében fogjuk játszani, szerintem érdemes mindkét helyen megnézni. Teljesen más benyomást adhat az előadás, mert ott kisebb, rövidebb a színpad, közelebb vannak a színészek” – mondta Nagy Abonyi Sarolta.

A darabot 2009-ben a Desirén is bemutattátok. Milyen érzés volt Vajdaságban Magyarországot képviselni a fesztiválon?

– Furcsa is meg nem is. A zentai amatőr középiskolás korszaktól eltekintve a színházi pályafutásom valójában Budapesten kezdődött a Pintér Béla Társulatban, ahol eddig a legtöbb időt töltöttem, ezért ezt a társulatot tartom az „otthonomnak”. Másrészt Urbán Andrással is volt már alkalmunk együtt dolgozni, ami nagyon mély és pozitív nyomot hagyott bennem.

A Tündöklő Középszer című előadás a kulisszák mögötti életet mutatja be, és kikerülhetetlen a gondolat, hogy az életből merít. Az előadásban Pintér Béla egy őrző, rapszodikus színházi rendezőt alakít. Látsz hasonlóságot az életbéli Pintér Béla és az általa eljátszott szerep között?

– Persze, lehet párhuzamot vonni, az más kérdés, hogy milyen mértékben.

Elég kemények lehetnek a próbafolyamatok...

– Olyan, amilyennek látszik. Igen, nagyon kemény. Természetesen nem egy az egyben, mert elemelt a történet, de felfedezhetőek benne hasonlóságok.

Előfordult már, hogy olyasvalami került bele a darabba, ami véletlenül esett meg a próbán?

– Igen. Az improvizációt már nagyon korán elvetette, azonban abszolút a színészekre hangolódva alkotja meg a jellemeket, a jeleneteket. Az előadásokat ő írja, nem közösen születnek, a próbára már kész anyaggal érkezik. Nincs meg az egész szövegekönyv az elejétől a végéig, hanem próbáról próbára írja a fejezeteket. A színésznek nincs beleszólása, de bizonyára valamilyen szinten hatással van rá az, amit a próbán lát. Az előadás vázát egyébként mindig határozottan tudja, ám az, hogy hogyan tölti meg, már képlekenyebb.

A legújabb, Kaisers TV, Ungarn című előadás végét például az utolsó pillanatban teljesen megváltoztatta.

– Minden alkotóval előfordul, hogy rájön, nem oda fut ki a történet, ahova gondolta, ezért irányt változtat. De igazából nem tudom, hogy a mostani próbafolyamatok hogyan zajlanak, a régi tagokkal így volt. Amennyire érzékelem, most is hasonló lehet.

Pintér Béla azt nyilatkozta, hogy a hatodik évben mondta először valakinek, hogy hosszú távon már nem tud vele együttműködni, és ez azóta többször is megismétlődött.

– Igen, akkoriban jelentkeztek először a feszengések. Eljött az a pillanat Béla életében, amikor úgy határozott, hogy már nem szeretne a meglévő emberekkel dolgozni, hanem újdonságokra vágyik, és fokozatosan lecserélte a meglévő színészi gárdát. Ennek estem én is áldozatául, és gyakorlatilag ma már csak egy-két ember maradt az „alaptagok” közül. Én ezt természetes folyamatnak tartom, egy zárt közösség életében nem árt egy kis felfrissülés. A régi előadások persze – lehetőség szerint – továbbra is az eredeti szereplőkkel mennek, tehát a régi darabokat a régi tagok játsszák ma is. Az új előadásokat viszont új emberek, új energiák, új ihlet, új inspiráció, de a tehetség a régi.

Sors, kereszt, önkifejezési forma

Ezt jelenti Nagy Abonyi Sarolta számára a színház, amihez immár húszéves kapcsolat fűzi: „Először magam próbáltam létrehozni egy amatőr előadást egy maroknyi összeverbuvált csapattal a zentai birkózóklubban 1992-ben, de végül ez nem valósult meg. Első munkámat Mezei Kingával [jelenleg a szabadkai Kosztolányi Dezső Színház színésznője – a szerk.] közösen hoztuk létre, ez az *Uraim* című etűd volt – egy körülbelül húszperces darab Pilinszky ihletésére. 1993-ban kiemelt díjat kaptunk a KSZV-n, majd ezután alapítottuk az Uraim nevű színházi formációt, amelyhez később csatlakozott Szorcsik Kriszta [jelenleg a budapesti Bárka Színház színésznője – a szerk.], Gyarmati Kata [jelenleg az Újvidéki Színház dramaturgja – a szerk.], Szálas Tímea és még sokan mások.”

Urbán Andrással való együttműködése ugyan már „pintérbélás” időszakára esett, a Kosztolányi Színház életében azonban ez egy korábbi, a mostani felállást megelőző szakaszra tehető. Urbán András Tolnai Ottó *Könyökkanyar* című műve alapján rendezett darabot Szegeden. A szereplőgárda: Varga Henrietta, Molnár Zoltán, Pletl Zoltán és Nagy Abonyi Sarolta. Élete egyik legszebb próbaidőszakaként emlékszik vissza 2003 nyarára: „Rendkívül pozitív élmény volt, izgalmas, kreatív munkakapcsolat, amely során nagyon jól együtt tudtunk dolgozni a színészekkel, figyeltünk egymásra. Sokat improvizáltunk, rengeteg lehetőség nyílt a szárnyrebesgetésre, ugyanakkor András határozott koncepcióval rendelkezett. Ránk bízta, hogyan birkózunk meg a szöveggel, és amikor kész lett, elkezdtük nyesegetni. A darabban fontos szerepe volt a vizualitásnak, az érzetnek, a hangulati elemeknek. Egy kifejezetten mély, lírai előadás született. Zenéjét Mezei Szilárd szerezte, látványvilágát Perovics Zoltán álmodta meg.

Hol folytak a próbák?

– A szegedi zsinagógában, és többnyire ott is játszottuk az előadásokat. Egyszer-egyszer Budapesten a Szkénében, Magyarakanizsán a Nagy József Regionális Kreatív Műhelyben, Szabadkán, de akkor már nem én játszottam benne, az utolsó előadásokban Béres Márta vette át a szerepemet.

Más társulatoknál is megfordultál, filmekben szerepeltél...

– Az évek során alkalmam nyílt itt-ott kipróbálni magam. Minden lehetőség érdekel, amiből merítkezhetek, tanulhatok. Nagyon közel áll hozzám például Bodó Viktor világa [jelenleg a Szputnyik Hajózási Társaság vezetője – a szerk.], akivel a *Ledarálnakeltűntem* című darabban dolgoztunk együtt a Katona József Színházban.

Szerepeltem Bernard Favre francia rendező *La surface de réparation* című 2002-es filmjében, amely egy Franciaországba bevándorolt szerb focistáról szól. Én alakítottam a lányát, aki a bombázások ideje alatt is Újvidéken él. Elsősorban francia nyelven forgattunk, és ez kemény felkészülést jelentett számomra a kiejtés miatt, mégis nagyon kedves tapasztalat maradt.

Sohasem gondoltál arra, hogy elsősorban színházzal foglalkozz?

– De igen, hosszú éveken át 99%-ban színházból állt az életem, de mindig volt civil munkám is a színház mellett.

